

สภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ
ไทยช่วงสถานการณ์โควิด-19: สภาพการณ์ สาเหตุ และแนวทางการพัฒนา
คุณภาพการเรียนรู้*

THE LEARNING LOSS OF BASIC EDUCATION LEARNERS IN THAILAND DURING
THE COVID-19 SITUATION: CONDITIONS, CAUSES AND GUIDELINES FOR
IMPROVING LEARNING QUALITY

บุญเลี้ยง ทุมทอง

Boonleang Thumthong

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: boonleang4848@hotmail.com

บทคัดย่อ

การรับรู้ตนเองของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 เป็นสาเหตุเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของตนเองในทิศทางที่มีแนวโน้มลดลง จากศึกษาลักษณะของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่มีการถดถอยของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายรูปแบบ มีการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย การบริหารจัดการและการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง การกำกับตนเองในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลทางตรงและโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระดับชั้นแนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนคือ การสร้างแรงจูงใจ การตั้งเป้าหมาย และการกำกับตนเองของผู้เรียนระหว่างการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองและครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักและรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงการเฝ้าระวังและกำกับติดตามผู้เรียนอย่างใกล้ชิดในการเข้าถึงสื่อที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้หรือสื่อที่ไม่เหมาะสมที่อาจส่งผลกระทบต่อเรียนรู้ คุณลักษณะ และสุขภาพกายและใจของผู้เรียน โดยผู้ปกครองอาจมีส่วนร่วมในเรื่องของการวาง

แผนการเรียนรู้ กำกับติดตาม เตรียมความพร้อม ให้คำปรึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการติดต่อสื่อสารกับครูผู้สอนเพื่อสอบถามและติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียน

คำสำคัญ: การถดถอยทางการเรียนรู้; โควิด-19; ยุคปกติใหม่; การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

Self-awareness of basic education learners in the situation of Covid-19 was the cause of the change in one's own learning in a direction that tended to decrease. From studying the characteristics of the learning recession with the regression of learners at the basic education level from the situation of the Covid-19 pandemic, it was found that educational institutions adopted variety of teaching and learning methods. There were variety of tools and technologies used in teaching and learning. Policy were modified for management and measurement and evaluation of educational institutions. The overall picture of the learners at the basic education level had a moderate level of perceived recession in learning. Self-direction in learner learning was a factor that directly and overall influenced the perception of learning recession among students of all grade levels. The approach to reducing learning recession to improve learner' learning quality was motivating goal setting and self-direction of learners during teaching and learning management Parents and teachers should encourage learners to be aware and aware of the media. This included monitoring and supervising learners closely in accessing media that were not beneficial to learning or inappropriate media that may affect learning, characteristics, and learners' physical and mental health. Parents may be involved in learning planning, monitoring, preparing, mentoring, and supporting learners' learning and may communicate with teachers to inquire and follow up on learners' learning activities.

Keywords: Learning Loss; Covid-19; New Normal; Basic Education

บทนำ

ในวงการศึกษไทย “การเปลี่ยนผ่าน” (Transformation) ถือว่าเป็นทฤษฎีทางวัฒนธรรมที่มีรากฐานมาสืบเนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-19 ที่แพร่ระบาดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบันที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการจัดการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องปิดเรียนเป็นเวลานานเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค มีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนเป็นรูปแบบทางไกลหรือออนไลน์

และมีการปรับปรุงแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทางไกลหรือออนไลน์ ผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นต่อระบบการศึกษามีทั้งผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบ ผลกระทบเชิงบวก เช่น เร่งให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีมากขึ้น เป็นต้น ผลกระทบเชิงลบ เช่น คุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูลดลง นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการปฏิบัติในรายวิชาน้อยลงและไม่สามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอและสัญญาณไม่เสถียร ครูมีภาระในการดูแลนักเรียนมากขึ้น ผู้ปกครองต้องใช้เวลาเพื่อช่วยเหลือการเรียนรู้ของบุตรหลานและต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เป็นต้น ซึ่งผลกระทบดังกล่าวส่งผลต่อครูผู้เรียน ผู้ปกครอง และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) หรือการสูญเสียการเรียนรู้เป็นคำถูกกล่าวถึงและได้รับความสนใจอย่างมากตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่ในความเป็นจริงแล้วภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ไม่ได้มีมาอย่างยาวนาน ภายใต้อิทธิพลจากสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ โดยการกระทำของบุคคลหรือโดยระบบการศึกษาที่ล้วนส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น ดังนั้นการทำความเข้าใจลักษณะของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่ชัดเจนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาในเอกสารต่างๆ ทางด้านการศึกษาพบว่า “ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้” เป็นภาวะที่สะท้อนถึงการเสื่อมถอยของความรู้ของผู้เรียนที่ถูกลืมเมื่อเวลาผ่านไป หรือภาวะที่ผู้เรียนสูญเสียโอกาสทางการเรียนรู้ที่ควรจะได้รับในช่วงเวลาปกติของปีการศึกษา อาจพิจารณาได้จากการหยุดยาวของโรงเรียนในช่วงระหว่างปิดภาคเรียนของปีการศึกษา (Noam et al., 2021) ที่ทำให้ผู้เรียนสูญเสียความรู้หรือทักษะเฉพาะหรือความรู้หรือทักษะทั่วไป แต่จากการปิดภาคเรียนฤดูร้อน (Summer Break) ที่โดยปกติโรงเรียนมักจะปิดเป็นระยะเวลานานถึงสองเดือนหรือสองเดือนครึ่งนั้น โรงเรียนอาจใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อลดการสูญเสียการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การเปิดเรียนภาคฤดูร้อน การทบทวนเนื้อหาที่สอนในช่วงที่ผ่านเมื่อเปิดภาคเรียนหรือแม้แต่การจัดเวลาเพื่อสอนเสริมเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียนบางคน (Great Schools Partnership, 2021) ได้เช่นกัน นอกจากนี้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ยังสามารถเกิดได้จากสถานการณ์อื่น ๆ อีก อาทิ การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural Disasters) เช่น ฝนตกหนักน้ำท่วม สึนามิ การนัดหยุดงานของครู (Teacher Strike) การจัดการเรียนการสอนที่ไม่มีคุณภาพ (Ineffective Teaching) การขัดขวางระบบการศึกษา (Interrupted formal education) จากเหตุการณ์ไม่สงบทางสังคม เช่น ประท้วง ปฏิวัติที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถไปโรงเรียนได้ การออกแบบตารางเรียนที่ไม่เหมาะสม (Block Scheduling) ทำให้ปิดโอกาสในความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือแม้แต่การกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา (Returning Dropouts) ของผู้เรียนหลังจากเลิกเรียนมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้ผู้เรียนประสบปัญหา

สูญเสียความรู้หรือเกิดช่องว่างทางการเรียนรู้ กรณีนี้โรงเรียนอาจจะต้องให้ผู้เรียนเรียนซ้ำชั้น ก่อนหน้าหรือเรียนเพิ่มเติมเพื่อชดเชย เป็นต้น

ที่มา และความหมายของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

โดยภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้กับผู้เรียนทั้งในประเทศที่มีรายได้สูง ปานกลาง และน้อย (Great schools partnership, 2021; Noam et al., 2021) ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ผ่านมามีเกิดเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างต่อสังคม คุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจของทุกประเทศทั่วโลก เมื่อพิจารณาในมิติทางการศึกษา พบว่า จากสถานการณ์โรคระบาดทำให้สถานศึกษาทุกระดับต้องหยุดเรียนในบางช่วง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามที่ควรจะได้รับในระบบสถานศึกษาอย่างสมบูรณ์ ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนและวิธีการจัดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแพลตฟอร์มในการจัดการเรียนรู้ให้เป็นรูปแบบออนไลน์ (Online Learning) หรือห้องเรียนเสมือนจริงมากขึ้น นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่จะต้องอุทิศและทุ่มเทพลังความสามารถเพื่อจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนแล้ว พ่อแม่และผู้ปกครอง รวมถึงสมาชิกในครอบครัวที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็จำเป็นต้องสนับสนุนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนด้วยเช่นกัน จากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังกล่าว U.S. Department of Education, Office for Civil Rights (2021) ได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับประถม มัธยมศึกษา และหลังมัธยมศึกษา ตั้งแต่ช่วงกลางเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ที่มีการระบาดใหญ่ส่งผลให้โรงเรียนหลายแห่งในสหรัฐอเมริกาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นการเรียนแบบออนไลน์จนถึงกลางเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลทางลบต่อการเติบโตทางวิชาการ พิจารณาจากผลการเรียนในวิชาหลักคณิตศาสตร์และการอ่านของผู้เรียนในบางระดับชั้นมีการถดถอยลงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนการระบาด แต่เพิ่มความเหลื่อมล้ำและโอกาสในการเข้าถึงช่องทางการเรียนรู้ เช่น มีอุปสรรคทางเทคโนโลยีและอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ทำให้การมีส่วนร่วมในห้องเรียนเสมือนจริงมีความยากมากขึ้น ผู้เรียนมีโอกาเสี่ยงต่อการเผชิญปัญหาทางสุขภาพจิตและความเป็นอยู่มากขึ้น เพราะขาดโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือจากระบบสถานศึกษา สำหรับผู้เรียนในกลุ่มที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนทางวิชาการอยู่มาก ต้องเกิดการหยุดชะงักไปอันเนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้นเช่นกัน นอกจากการที่ผู้เรียนจะไม่สามารถได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรในชั้นเรียนปกติเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จนทำให้เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้จากโรคระบาดดังสภาพปัญหาที่กล่าวข้างต้นแล้ว ปรากฏการณ์หนึ่งที่สะท้อนถึงการถดถอยของการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การสูญเสียความสามารถพื้นฐานจากเดิมที่เคยมีก่อนเกิดโรคระบาด เช่น ความสามารถในการอ่านด้วยความเข้าใจ ทักษะการคิดคำนวณความเข้าใจแนวคิดของรายวิชาต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งถือ

เป็นการถดถอยในการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ในอนาคตที่ซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ จึงหมายความว่าความรวมถึง การถดถอยหรือสูญเสียความรู้ ทักษะ หรือสิ่งที่ผู้เรียนมีจากการได้รับจัดการเรียนชั้นเรียนปกติ โอกาสในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับแต่ไม่ได้รับ ซึ่งอาจเป็นผลกระทบนำไปสู่การถดถอยหรือสูญเสียการเรียนรู้ไปอนาคตด้วย โดยสามารถประเมินระดับสภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จากความสามารถทาง ภาษา 4 ด้าน คือ การอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และความสามารถทางคณิตศาสตร์ 4 ด้าน ได้แก่ 1. การระบุจำนวน 2. การคำนวณ 3. การอธิบาย และ 4. การแก้ปัญหา (Azim Premji Foundation, 2021)

จากที่กล่าวข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า “ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้จากโรคระบาด (Pandemic Learning Loss)” หมายถึง การเสื่อมถอยของความรู้ที่มีอยู่เดิมและการสูญเสียโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ควรจะได้รับอันเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ การแพร่โรคระบาด COVID-19 ทำให้การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็น รูปแบบอื่น อาทิ การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยสามารถพิจารณาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ได้จากการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้รับตามหลักสูตรในช่วงก่อน การแพร่ระบาดที่ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ในสภาพการณ์ปกติกับช่วงระหว่างที่มีการแพร่ ระบาด จากความหมายของภาวะถดถอยนี้ ผู้เขียนจึงได้กำหนดเป็นนิยามปฏิบัติการของคำว่า ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางการศึกษาของประเทศไทยใน สถานการณ์โควิด-19 ว่าหมายถึง การรับรู้ตนเองของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน สถานการณ์โควิด-19 เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของตนเองในทิศทางที่มีแนวโน้ม ลดลง และจากลักษณะของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่มีการถดถอยทั้งในเชิงผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน การรู้หนังสือ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยจากศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับ สภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของประเทศไทยที่ดำเนินการโดยสำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา (2565) ซึ่งผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่ามี 2 องค์ประกอบของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ คือ

1. ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ หมายถึง การรับรู้ตนเองของผู้เรียนใน ทิศทางที่มีแนวโน้มลดลงในด้านการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พลศึกษาและสุขศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และ ภาษาต่างประเทศ และ

2. ภาวะถดถอยเชิงคุณลักษณะของการเรียนรู้ หมายถึง การรับรู้ตนเองของผู้เรียนใน ทิศทางที่ลดลงเกี่ยวข้องกับคามยึดมั่นผูกพันกับการเรียน ความพร้อม ความพยายามทุ่มเท การปรับตัว และแรงจูงใจในการเรียนรู้การเกิดความเครียด ความวิตกกังวลในการเรียนรู้และ

การติดเชื้อโควิด-19 ทักษะการปฏิบัติและทักษะทางสังคม รวมถึงความเสี่ยงต่อการออกกลางคัน และโอกาสในการได้รับการศึกษาต่อ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อวงการศึกษามากหลายประการ ทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องปรับเป็นรูปแบบออนไลน์ ซึ่งครูผู้สอนต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพสอดคล้องและเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย โดยในหัวข้อนี้ขอนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1. สภาพการณ์ของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ 2. แนวทางการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยและ 3. หลักการจัดการศึกษารูปแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โควิด ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

1. สภาพการณ์ของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้วงการศึกษาก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ การเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัด คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในปีการศึกษา 2564 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดรูปแบบการเรียนการสอนไว้ 5 รูปแบบ ตามบริบทและความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน คือ On-Air Online On-Demand On-Hand และ On-Site (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) โดยไม่จำเป็นว่าโรงเรียนที่ปิดเรียนต้องใช้การเรียนการสอนแบบออนไลน์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น อย่างไรก็ตามจากการประเมินสถานการณ์ด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของโควิด-19 พบว่า การเรียนการสอนแบบออนไลน์ไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับการเรียนในห้องเรียนทำให้เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) อาจเนื่องมาจากความไม่พร้อมของผู้ปกครอง การขาดแคลนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การใช้เวลาหน้าจอมากเกินไป ขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน จนทำให้เกิดความเครียดทั้งเด็กและครู (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2564) ศาสตราจารย์อีริค ฮานูเชค นักเศรษฐศาสตร์ชั้นนำจากมหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ได้ทำประมาณการโดยพิจารณาจากประเทศในกลุ่ม OECD พบว่า การที่ต้องปิดโรงเรียนจะทำให้เด็กเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้หรือความรู้ที่หายไป ซึ่งมีผลต่อรายได้ในอนาคตของเด็กเหล่านั้นไปจนถึงผลกระทบต่อ GDP ของประเทศในระยะยาว โดยประมาณการว่าหากนักเรียนไม่ได้ไปโรงเรียนประมาณ 4 เดือน จะทำให้รายได้ในอนาคตตลอดช่วงชีวิตของเขาหายไป 2.6% และส่งผลต่อ GDP ของประเทศลดลง 1.5% ไปตลอดช่วงศตวรรษ (จนถึงปี 2100) คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันของ GDP ประเทศถึง 69% ในกรณี

ของประเทศไทยอาจจะคิดได้เป็นมูลค่าเศรษฐกิจที่สูญหายในตลอดช่วงศตวรรษถึงกว่า 9 แสนล้านเหรียญ (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2565)

นอกจากนี้ยังได้มีการประเมินว่าภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงการเรียนแบบทางไกลจะเกิดแบบไม่สมดุล เช่น กลุ่มเด็กยากจน กลุ่มด้อยโอกาสจะได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มเด็กที่มีเศรษฐฐานะที่ดีกว่า ยิ่งเด็กยากจนก็ยิ่งมีโอกาที่จะหลุดจากระบบการศึกษามากกว่าเด็กกลุ่มอื่น งานวิจัยในสหรัฐอเมริกายังพบว่า เด็กที่สามารถเรียนแบบออนไลน์ได้ดีในช่วงสถานการณ์โควิด-19 คือเด็กที่เรียนในห้องเรียนได้ดีอยู่แล้ว แต่เด็กกลุ่มระดับกลางหรือระดับล่างในห้องเรียน เมื่อเรียนออนไลน์ก็จะเกิดถดถอยทางการเรียนรู้ที่รุนแรง ทำให้ยิ่งถูกทิ้งห่างสำหรับประเทศไทยนั้น ธนาคารโลกได้มีรายงานว่าจะช่วงก่อนที่จะเกิดโควิด-19 ก็มีสถานะความยากจนของการเรียนรู้ (Learning Poverty) อยู่แล้วประมาณ 23% คือในเด็กไทยอายุสิบขวบ 100 คน มีเด็กที่ไม่สามารถอ่านเขียนได้คล่องถึงประมาณ 20 คน เทียบกับเด็กมาเลเซีย 13 คน สิงคโปร์ 3 คน หรือเด็กเวียดนาม 2 คน เมื่อเกิดโควิดก็จะยิ่งทำให้สถานการณ์ความยากจนของการเรียนรู้ของประเทศแย่ลงกว่าเดิม อันจะนำไปสู่ความสูญเสียของทรัพยากรมนุษย์ของเขาและรายได้อนาคต คุณภาพชีวิตรวมไปถึงระดับความเจริญทางเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ และธนาคารโลกยังระบุเพิ่มเติมในรายงานดัชนีทุนมนุษย์ว่านักเรียนไทยใช้เวลาเฉลี่ยในการเรียนหนังสือประมาณ 12.7 ปี แต่ความรู้ที่ได้เทียบได้กับการเรียนเพียง 8.7 ปี ดังนั้น แม้ว่าจะไม่เกิดสถานการณ์โควิด-19 เด็กไทยก็มีความรู้ที่หายไปประมาณ 4 ปีอยู่แล้ว อันเนื่องมาจากคุณภาพการเรียนการสอน ยิ่งเกิดสถานการณ์ที่เด็กไม่ได้เรียนในโรงเรียนตามปกติ ความรู้ที่เขามีก็น่าจะยิ่งลดน้อยลง อย่างไรก็ตามที่กล่าวมานั้นเป็นแค่การมองในแง่เศรษฐกิจ แต่ยังไม่ได้มองในแง่ของทุนมนุษย์ ทั้งเรื่องสภาพจิตใจ อารมณ์ การพัฒนาทักษะในสังคมต่าง ๆ ซึ่งเด็กจะขาดไปเมื่อไม่ได้มาเรียนหนังสือในโรงเรียน รวมไปถึงเรื่องอาหารที่ขาดแคลนในกลุ่มเด็กยากจน และเด็กที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักก็จะมีปัญหา เพราะไม่ได้มามีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ครู โดยเฉพาะเด็กพิการ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ที่ใช้ชีวิตโดยปราศจากโรงเรียนจะยังมีปัญหาที่รุนแรงกว่าเดิม รวมไปถึงกลุ่มเด็กปฐมวัย เด็กก่อนวัยเรียนในช่วง 0-7 ปี ซึ่งถือเป็นช่วงวัยทอง (Golden Age) ของพัฒนาการในชีวิต หากผ่านช่วงวัยนี้ไปแล้วจะย้อนกลับมาพัฒนา ก็อาจจะสายเกินไป หากเป็นพ่อแม่ชนชั้นกลางก็อาจจะสามารถจ้างครูพี่เลี้ยงมาสอนหรือสามารถดูแลเองได้ แต่สำหรับครอบครัวที่ยากจนต้องพึ่งพาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนในช่วงเวลาที่ศูนย์เด็กเล็กต้องถูกปิดย่อมมีผลต่อพัฒนาการของเด็กกลุ่มนี้เป็นอย่างยิ่ง (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2565) อีกเรื่องที่สำคัญคือการวัดผล ประเมินผล เพราะช่วงโควิดทำให้ระบบวัดผลประเมินผลในหลายประเทศต้องถูกยกเลิกไป หากเด็กต้องกลับไปเรียนโดยมีความรู้ที่หายไป ก็จะทำให้เกิดความเสียหายในระยะยาว เพราะจะเรียนตามเพื่อนไม่ทัน รวมถึงไม่สามารถรองรับเนื้อหาใหม่ ๆ ที่ยากขึ้นไปได้ ดังนั้นจึงควรมีการวัดผลประเมินผลเพื่อให้ครูสามารถรู้ได้ว่าทักษะความรู้ของเด็ก ณ วันที่เขากลับมาเรียนเป็นอย่างไรหายไปแค่ไหน ควรสอนเสริมในประเด็นใด พร้อมกับมีระบบ

การเรียนรู้แบบเร่งรัด (Acceleration Programme) ให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ทันเพื่อนหลายประเทศมีแนวทางที่ใช้ต่างกัน ทั้งใช้ระบบตัวต่อ ทั้งแบบหนึ่งต่อหนึ่งหรือแบบห้องเรียนที่ทำโดยภาคเอกชน NGO ภาครัฐ ที่สนับสนุนงบประมาณ หรือใช้การสอนเสริมในท้ายของวัน หรือเพิ่มเวลาเรียนในช่วงเสาร์ อาทิตย์ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา Learning Loss แบบถาวร ทั้งนี้การจัดการศึกษาในช่วงสถานการณ์โควิดต้องเป็นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นให้เหมาะกับบริบทของนักเรียน (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2565)

2. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ที่เกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิดอาจมีความแตกต่างกันตามพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ดังนั้น ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ธารณี อุทัยรัตนกิจ (2559) กล่าวถึงการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งแบ่งเป็น 3 ช่วงวัยดังนี้

วัยแรกเกิดถึงวัยอนุบาล บทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองมีความสำคัญมาก รวมถึงครูที่ต้องมีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมและสร้างประสบการณ์ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา และเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตัวเอง เช่น ฝึกให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกาย สอนให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย ให้โอกาสเด็กได้ทำกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กมีความพร้อมมากที่สุด เช่น กินข้าว อาบน้ำ แต่งตัว เข้าห้องน้ำ ช่วยงานบ้านต่าง ๆ ซึ่งจะฝึกความคิด การตัดสินใจ การลงมือพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง

ระดับประถมศึกษา เป็นช่วงวัยแห่งความขยันหมั่นเพียร พร้อมจะเรียนรู้มุ่งมั่น ดังนั้นครูจึงมีหน้าที่ในการสนับสนุน ไม่ควรตัดสินผู้เรียนเมื่อทำผิดพลาดว่าล้มเหลว หรือถูกตำหนิจากพ่อแม่ ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตนเอง สอนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ระดับมัธยมศึกษา เป็นช่วงวัยที่เริ่มเผชิญกับความซับซ้อนของสังคม ดังนั้น เด็กในช่วงวัยนี้ต้องมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และแยกแยะได้ ซึ่งครูต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและความสามารถในการค้นหาความรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดมาตรฐานด้านการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพที่สำคัญของผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขใน 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร เพื่อจัดและลดปัญหาความขัดแย้ง ความสามารถในการคิดอย่างมีระบบ ความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลคุณธรรม การเข้าใจความสัมพันธ์

และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต รู้จักปรับตัว และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

3. หลักการจัดการศึกษารูปแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โควิด วิจัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2563) กล่าวว่า การออกแบบการเรียนรู้ในยุคปกติใหม่ (New Normal) มีจุดเน้นอยู่ที่การทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพที่เป็นการเรียนรู้เชิงลึก คือ รู้จริง รู้ซึ้งนำไปประยุกต์ใช้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ การออกแบบการเรียนรู้ที่จะตอบสนองจุดเน้นดังกล่าวควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

วิเคราะห์ Passion ของผู้เรียนว่าอะไรที่สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้มี Passion ในการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะมีสิ่งกระตุ้นแตกต่างกัน หากผู้สอนค้นพบสิ่งกระตุ้น Passion ดังกล่าวจะเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมการเรียนรู้อันพึงประสงค์ของผู้เรียน เช่น ความกระตือรือร้น การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

วิเคราะห์สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ Passion ของผู้เรียน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสงสัยใคร่รู้ของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ Passion จะช่วยให้ผู้เรียนใช้พื้นที่การเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ตรงกันข้ามหากกิจกรรมการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับ Passion ผู้เรียนจะมีพฤติกรรมไม่อยากเรียนรู้

วิเคราะห์แพลตฟอร์มและวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีทางเลือกที่จะเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง (หลายเส้นทางเป้าหมายเดียวกัน) สำหรับแพลตฟอร์มการเรียนรู้นั้น อาจจะเป็นการเรียนรู้บนโลกออนไลน์ การเรียนรู้ที่โรงเรียน การเรียนรู้ที่บ้าน การเรียนรู้ที่ชุมชน ส่วนวิธีการเรียนรู้ควรเน้นวิธีการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ในทุกแพลตฟอร์มเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สะท้อนคิด และถอดบทเรียนเป็นแก่นของความรู้ซึ่งการถอดบทเรียนจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก

เตรียมทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ในแต่ละแพลตฟอร์มและวิธีการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกพื้นที่การเรียนรู้ของตนเองในลักษณะการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) หรือการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีจิตใจจดจ่อและมุ่งมั่นอยู่กับการเรียนรู้ของตนเอง

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะเปิดพื้นที่การเรียนรู้ทั้ง 5 ประการ ได้แก่ 1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเอง 2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกแบบและใช้วิธีการเรียนรู้ของตนเอง 3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินเพื่อพัฒนาตนเอง 4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวม และ 5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนคิดตนเองเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ครั้งใหม่ หากผู้สอนเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มากเท่าใด การเรียนรู้เชิงลึกจะเกิดขึ้นได้มากเท่านั้น

ประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มและวิธีการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้ใช้ในการจัดการเรียนรู้ว่าสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการประเมินในส่วนนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีพื้นที่การเรียนรู้มากขึ้น

ผลกระทบจากสภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนไม่มีความยึดมั่นผูกพันในกิจกรรมการเรียนการสอน และมีข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning) ทั้งในเรื่องของอุปกรณ์อินเทอร์เน็ต แม้ว่าผู้ปกครองและนักเรียนต้องการเรียนในห้องเรียน แต่บางส่วนก็ยังคงกลัวการติดเชื้อ (Cho et al., 2021) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักเรียนใช้เวลาในการเรียนรู้ลดลง นักเรียนถูกจำกัดให้อยู่แต่ในบ้านทำให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวล ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถของนักเรียนในการทำการบ้าน นักเรียนมีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ลดลง นักเรียนบางคนไม่พร้อมในการเรียนออนไลน์ เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ สภาพแวดล้อมที่บ้านไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นยังไม่พร้อมปรับตัวสำหรับการเรียนออนไลน์ รวมทั้งการเรียนออนไลน์ไม่เหมาะกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ นักเรียนเกิดปัญหาด้านพฤติกรรมและสภาพจิตใจ นักเรียนมีต้นทุนชีวิตลดลง ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างสรรค์นวัตกรรมและสิ่งใหม่ และการจ้างงานลดลง (DiPietro et al., 2020)

ภาวะถดถอยของผู้เรียนส่วนใหญ่ที่พบนั้นเกิดขึ้นทั้งทางด้านทักษะและความสามารถทางภาษา ได้แก่ การพูด การเขียน ความคล่องแคล่วในการอ่าน และความเข้าใจในการอ่าน ผู้เรียนส่วนใหญ่มีทักษะการอ่านที่ลดน้อยถอยลง และมีเวลาไม่เพียงพอที่จะขำย้าทวนในการอ่านนั้นให้กับผู้เรียนเนื่องด้วยข้อจำกัดทางเวลา รวมถึงคณิตศาสตร์ ได้แก่ จำนวน การดำเนินการทางคณิตศาสตร์ การแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ รูปทรง ฯลฯ เพราะบางรายไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้และไม่สามารถปรึกษาเพื่อหาคำตอบจากผู้ปกครองได้ ก่อให้เกิดความเครียดและรู้สึกไม่อยากเรียนในรายวิชานั้นมากยิ่งขึ้น (Asian Development Bank, 2021; Azim Premji Foundation, 2021; Blaskó et al., 2021; Cardinal, 2020; Fitzpatrick et al., 2020; Kaffenberger, 2021; Locke et al., 2021; Raymond, 2021; Salciccioli, 2021; Zierer, 2021) ทั้งนี้ผู้เรียนมีโอกาสนในการเรียนรู้ลดลง โอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นของนักเรียนบางกลุ่มลดลงจำนวนนักเรียนที่ลาออกกลางคันเพิ่มมากขึ้น (U.S. Department of Education, Office for Civil Rights, 2021) นอกจากนี้ช่องว่างของความรู้ระหว่างเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ดีกับไม่ดีจะแตกต่างกันมาก (Kuhfeld et al., 2020) นอกจากนี้ด้านความรู้แล้ว ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นเกิดขึ้นกับทักษะทางกายภาพ ทักษะทางสังคม ทักษะทางอารมณ์ สุขภาพจิต และความเป็นอยู่เพราะว่าผู้เรียนไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ และไม่ค่อยได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น เนื่องจากขณะอยู่ที่บ้านไม่ค่อยได้พบเจอ

ผู้คน หรือบางคนอยู่แต่ในห้อง หรือหอบหิ้วทำให้ทักษะชีวิตของผู้เรียนก็ลดน้อยลงไปด้วย (Asian Development Bank, 2021; Fitzpatrick et al., 2020)

สภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ของประเทศไทย

จากการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ของประเทศไทยโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ(2565) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการณ์และสาเหตุภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

1.1 สภาพการณ์การจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 พบว่า สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายรูปแบบ มีการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย การบริหารจัดการและการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา (การศึกษาเชิงคุณภาพ)

1.2 สภาพปัญหาของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 พบว่า 1. เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านความรู้ 2. เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่าน และคณิตศาสตร์ 3. คุณลักษณะของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ไม่กล้าตอบคำถาม การขาดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และ 4. ทักษะชีวิต สัมพันธภาพและการทำงานร่วมกับผู้อื่นลดลง ส่วนสาเหตุของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มีสาเหตุมาจาก 1. การขาดแรงจูงใจ ความสนใจ และความมั่นใจของนักเรียนลดลง 2. การขาดความเข้าใจและขาดการสนับสนุนของผู้ปกครอง 3. สัมพันธภาพระหว่างครู-นักเรียนที่ลดน้อยลง และ 4. ความไม่พร้อมของสื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยีในการเรียนรู้ (การศึกษาเชิงคุณภาพ)

1.3 สภาพปัญหาและสาเหตุภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.3.1 สภาพการณ์ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการรับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกรายวิชา โดยผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มากที่สุดตามลำดับ ขณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทาง

วิชาการในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และวิทยาศาสตร์มากที่สุดตามลำดับส่วนภาพรวมของภาวะถดถอยเชิงคุณลักษณะของการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ ความพยายามในการเรียนลดลง และการไม่สามารถปรับตัวในการเรียนได้ตามลำดับ ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ ความพยายามในการเรียนลดลง และการขาดแรงจูงใจในการเรียนตามลำดับ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การขาดแรงจูงใจในการเรียน และความพยายามในการเรียนลดลงตามลำดับ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การขาดแรงจูงใจในการเรียน และความไม่พร้อมหรือการขาดความสนใจในการเรียนตามลำดับ (การศึกษาเชิงปริมาณ)

1.3.2 สภาพปัญหาของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 พบว่า 1. เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านความรู้ และการเชื่อมโยงองค์ความรู้ 2. เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านเจตคติต่อการเรียนและวิชาที่เรียน 3. เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านทักษะทางวิทยาศาสตร์และทักษะการปฏิบัติ 4. การเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และ 5. สภาวะทางอารมณ์ สัมพันธภาพ และสุขภาพจิตของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ส่วนสาเหตุของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มีสาเหตุมาจาก 1. สาเหตุจากผู้เรียน ได้แก่ แรงจูงใจ และความพร้อมในการเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป 2. สาเหตุจากครูผู้สอน ได้แก่ การปรับตัวต่อการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ 3. สาเหตุจากผู้ปกครอง ได้แก่ ความเข้าใจและการสนับสนุนการเรียนรู้ 4. สาเหตุจากโรงเรียน ได้แก่ นโยบายและการบริหารจัดการในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และ 5. สาเหตุจากสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ ได้แก่ ความไม่พร้อมด้านสื่อและเทคโนโลยี (การศึกษาเชิงคุณภาพ)

2. ผลการศึกษาสภาพการณ์และสาเหตุภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

2.1 ผลการเปรียบเทียบภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตาม สังกัด และขนาดสถานศึกษา ภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเมื่อจำแนกตามสังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และขนาดสถานศึกษา ได้แก่ ขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ พบว่าโดยรวมผู้เรียนมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (การศึกษาเชิงปริมาณ)

2.2 ผลการศึกษาการรับรู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า ผู้เรียนมีการรับรู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในระดับปานกลาง โดยรับรู้ทักษะของครูมากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามลำดับ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่า ผู้เรียนมีการรับรู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยรับรู้ทักษะของครูมากที่สุด รองลงมาคือการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามลำดับ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 พบว่า ผู้เรียนมีการรับรู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยรับรู้ทักษะของครูมากที่สุด รองลงมาคือ การกำกับตนเองในการเรียนรู้ และการมีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีตามลำดับ (การศึกษาเชิงปริมาณ)

2.3 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า “การกำกับตนเองในการเรียนรู้” เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลทางตรงและโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระดับชั้น โดยผู้เรียนที่สามารถกำกับตนเองในการเรียนรู้ได้ดีจะรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของตนเองในระดับต่ำ ขณะที่ “ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี” ส่งอิทธิพลทางตรงและโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนเฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาเท่านั้น ส่วน “ทักษะของครู” เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญสามารถส่งอิทธิพลโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ “การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน” มีบทบาทในการส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นเท่านั้น (การศึกษาเชิงปริมาณ)

3. แนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.1 แนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2565) ได้ศึกษาและสรุปไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาไว้ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 5 แนวทาง มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาเทคนิคการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและการจัดการชั้นเรียนของครู

โดยออกแบบและใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ หลากหลาย ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจ และเกิดความตื่นตัว รู้สึกรักการเรียนรู้ในบทเรียน รวมถึงการจัดการชั้นเรียนของครูที่ทำให้ผู้เรียนมีสมาธิจดจ่อกับเนื้อหาและบทเรียนได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

2. การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและเชื่อมโยงประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนอาจนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการเชื่อมโยงเนื้อหาทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมถึงการเชื่อมโยงองค์ความรู้เนื้อหาจากบทเรียนร่วมกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนด้วยการเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3. การลดภาระงาน และงานที่ได้รับมอบหมายของนักเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูอาจกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติในการลดภาระงาน แบบฝึกหัด หรือชิ้นงานที่มอบหมายเพื่อไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกเหนื่อยหน่ายและเกิดภาวะเครียด

4. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาอาจสนับสนุนหรือจัดหาอุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยี สัญญาณ

อินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้เรียน ส่วนครูผู้สอนควรเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความพร้อม ความหลากหลายของผู้เรียนและความเหมาะสมของเนื้อหารายวิชา ผู้ปกครองจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านที่เอื้อและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและสนับสนุนอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพ

5. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอาจมีการเจรจาหรือ หรือสร้างความร่วมมือกันและกันทั้งในระดับพื้นที่ อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ร่วมกัน และเปิดโอกาสให้มีการใช้สื่อการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีจากการเรียนรู้ด้วยสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

ด้านที่ 2 ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. การสร้างแรงจูงใจ การตั้งเป้าหมาย และการกำกับตนเองของผู้เรียนระหว่างการจัดการเรียนการสอน โดยครูผู้สอนและผู้ปกครองควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ มีการเสริมแรง การกำกับติดตามและพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกำกับตนเองในการเรียนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่แก่นักเรียน ผู้ปกครองและครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักและรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงการเฝ้าระวังและกำกับติดตามผู้เรียนอย่างใกล้ชิดในการเข้าถึงสื่อที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อ

การเรียนรู้หรือสื่อที่ไม่เหมาะสมที่อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ คุณลักษณะ และสุขภาพกายและใจของผู้เรียน

3. การส่งเสริมกิจกรรมผ่อนคลาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการออกกำลังกายเพื่อการมีสุขภาพที่ดีของนักเรียน ผู้ปกครองควรส่งเสริมด้านสุขภาพที่ดีของผู้เรียนเพื่อให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมผ่อนคลาย เช่น การออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองขณะอยู่ที่บ้าน รวมไปถึงการจัดเตรียมอาหารที่มีประโยชน์ให้แก่ผู้เรียน

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และครู โดยผู้ปกครองอาจมีส่วนร่วมในเรื่องของการวางแผนการเรียน กำกับติดตาม เตรียมความพร้อม ให้คำปรึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการติดต่อสื่อสารกับครูผู้สอนเพื่อสอบถามและติดตามการเรียนของผู้เรียน

3.2 แนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา มีแนวทางดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 6 แนวทาง ดังนี้

1. การจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือเยียวยาด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยี โดยภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณให้แก่สถานศึกษา ครูผู้สอน หรือผู้เรียนในการช่วยเหลือเยียวยาค่าใช้จ่ายในการซื้อสัญญาณอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียม และเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

2. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผู้ปกครองควรจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านให้มีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้และปราศจากสิ่งรบกวนสมาธิในการเรียนของผู้เรียน ครูผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมในสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อการเรียนรู้ ดึงดูดความสนใจและกระตุ้นความต้องการในการเรียนของผู้เรียน ปราศจากสภาวะกดดันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกมีความสุข มีความสบายใจในการเรียนรู้

3. การพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ของครู ครูผู้สอนควรออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) ปรับวิธีการสอนให้น่าสนใจ หลากหลาย เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความตั้งใจรู้สึกอยากเรียนรู้ และมีสมาธิจดจ่อกับเนื้อหาและบทเรียนมากขึ้น

4. การปรับเนื้อหา ลดภาระงาน และงานที่ได้รับมอบหมายของนักเรียน สถานศึกษาอาจกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับเนื้อหาในบทเรียน การลดภาระงานและงานที่มอบหมายเพื่อ

ช่วยให้ผู้เรียนไม่เกิดภาวะเครียด ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนเกิดเจตคติและแรงจูงใจที่ดีในการเรียนได้

5. การใช้แหล่งทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาอาจเจรจาหรือหรือสร้างความร่วมมือกันในการจัดทำและใช้สื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ และเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนและผู้ปกครองสามารถเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

6. การสื่อสารและชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ปกครองและนักเรียน สถานศึกษาควรสื่อสารและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และตอบประเด็นข้อสงสัยอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้เรียนและผู้ปกครองรับทราบถึงสถานการณ์แนวปฏิบัติของสถานศึกษา

ด้านที่ 2 ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. การส่งเสริมการทำกิจกรรมและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดีของนักเรียน ผู้ปกครองควรสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพที่ดีของผู้เรียนโดยอาจกระตุ้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมยามว่าง การออกกำลังกายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและเกิดพลังในการเรียนรู้

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ควรมีการสร้างปฏิสัมพันธ์และสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่าง ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง อาจใช้การติดต่อสื่อสารเพื่อสอบถามและกำกับติดตามการเรียนรู้ ความก้าวหน้า ความพร้อม และส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน

3. การส่งเสริมและเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยี สถานศึกษาควรสนับสนุน จัดหาอุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี ตลอดจนสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้เรียน รวมไปถึงการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความถนัด ความต้องการ และความพร้อมของผู้เรียน

4. การส่งเสริมแรงจูงใจ และเสริมสร้างการเรียนรู้แบบนำตนเองให้แก่ผู้เรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองควรเสริมสร้างการเรียนรู้แบบนำตนเองให้แก่ผู้เรียนด้วยการกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ สอนให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และเสริมแรงให้แก่ผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เชิงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้น ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ของประเทศไทยพบว่า ผู้เรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านความรู้ การเชื่อมโยงความรู้ เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านทักษะทางวิทยาศาสตร์และทักษะการปฏิบัติ ผู้เรียนเกิดภาวะถดถอย

ทางการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่าน และคณิตศาสตร์ โดยภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลางทุกรายวิชา โดยผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มากที่สุดตามลำดับ ขณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และวิทยาศาสตร์มากที่สุดตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากผลรายงานการศึกษาแล้วพบว่าในทุกระดับชั้นนั้นการรับรู้ภาวะถดถอยของผู้เรียนสอดคล้องกันในทุกระดับ กล่าวคือสามลำดับแรกเป็นรายวิชาภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์

คุณลักษณะของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้เรียนไม่กล้าตอบคำถาม การขาดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทักษะชีวิต สุขภาพจิต สภาวะทางอารมณ์ สัมพันธภาพและการทำงานร่วมกับผู้อื่นลดลง รวมถึงเจตคติต่อการเรียนและวิชาที่เรียนลดลง ซึ่งผลการศึกษพบว่าภาพรวมของภาวะถดถอยเชิงคุณลักษณะของการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ ความพยายามในการเรียนลดลง และการไม่สามารถปรับตัวในการเรียนได้ตามลำดับ ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ ความพยายามในการเรียนลดลง และการขาดแรงจูงใจในการเรียนตามลำดับ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การขาดแรงจูงใจในการเรียนและความพยายามในการเรียนลดลงตามลำดับ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การขาดแรงจูงใจในการเรียน และความไม่พร้อมหรือการขาดความสนใจในการเรียนตามลำดับหากพิจารณาผลการวิจัยของทุกระดับชั้นนั้นพบว่า อันดับที่ 1 คือ ความเครียดและความวิตกกังวลของผู้เรียน

แนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นควรให้ทุกภาคส่วนที่จัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นและระยะยาว รัฐบาลควรมีการออกแบบมาตรการการป้องกันทางสังคมที่เข้มแข็ง และมีกลยุทธ์ของการศึกษาทางไกลเพื่อบรรเทาผลกระทบทางลบจากการที่โรงเรียนปิด อีกทั้งควรมีมาตรการระยะยาวในการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูระบบการศึกษาในอนาคตต่อไป โดยเวลาเพิ่มเติมนี้อาจอยู่ในรูปแบบของวันเรียนเพิ่มเติม เวลาเพิ่มเติมในวันที่เปิดเรียน หรือการขยายเวลาเรียนภาคฤดูร้อน เพิ่มเวลาเรียนก่อนหรือหลังเลิกเรียน จัดโปรแกรมช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือนักเรียนที่ระบุว่ามีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวทางวิชาการ

นอกจากนี้การพัฒนาผู้เรียนด้วยการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ลดความสำคัญของคะแนนผลการเรียน แต่เน้นกิจกรรมทางสังคมและอารมณ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมให้

ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สนับสนุนให้ผู้เรียนปรับตัวให้เข้ากับกิจกรรมทางวิชาการใหม่ ๆ ได้ดีขึ้น ในส่วนการออกแบบการจัดการเรียนรู้นั้นควรออกแบบแผนการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างและกำหนดทิศทางที่ชัดเจน เป็นไปได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนหลักสูตรเดิมในภาวะปกติ มีการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง และอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนออนไลน์ (ทางไกล) ให้แก่ครู รวมถึงด้านการเตรียมความพร้อมในการสร้างโปรแกรมและฝึกอบรมครูให้สามารถสร้างสรรค์การสอนอย่างต่อเนื่องได้ทันทีที่เปิดโรงเรียน ใช้วิธีการประเมินความก้าวหน้าในการระบุระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรมีการนำเนื้อหาบางส่วนในขณะนี้นักเรียนได้เรียนตอนโรงเรียนปิดมากล่าวถึงซ้ำอีกครั้งในระดับชั้นถัดไป และครูควรปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของนักเรียน ครูควรทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ ควรใช้ข้อมูลจากการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์เพื่อการบริหารจัดการให้ครูและบุคลากรสามารถตรวจสอบได้ว่านักเรียนคนใดมีความเสี่ยงที่จะหลุดจากระบบการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ดารณี อุทัยรัตนกิจ. (2559). *ครูแนะแนววิธีสอน 3 ช่วงวัยอนุบาล-ประถม-มัธยม*. สืบค้น 13 ธันวาคม 2564, จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9590000003478>
- ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค. (2564). *สำรวจผลกระทบ COVID-19 จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการศึกษาโลก*. สืบค้น 14 ธันวาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/UkL8d>
- _____. (2565). *เอฟเฟกต์โควิดเขย่าการศึกษา เพิ่มแรงกดดันการเรียนรู้*. สืบค้น 13 มกราคม 2565, จาก <https://www.eef.or.th/article-effects-of-covid-19/>
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2563). *การออกแบบการเรียนรู้ใน New normal*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *รายงานเรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 : วิฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2564). *รายงานการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2565). *การศึกษาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 : สภาพการณ์ บทเรียน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

- Asian Development Bank. (2021). *Learning and earning losses from COVID-19 school closures in developing Asia*. Retrieved March 22, 2020, from <https://shorturl.asia/qC904>
- Azim Premji Foundation. (2021). *Loss of learning during the pandemic*. India: Azim Premji University.
- Blaskó, Z. et al. (2021). *Learning loss and educational inequalities in Europe: mapping the potential consequences of the COVID-19 Crisis, Discussion paper series*. Bonn, Germany: Deutsche Post Foundation.
- Cardinal, J. (2020). *Lost Learning: What does the research really say?*. Geneva, Switzerland: International Baccalaureate Organization.
- Cho, Y. et al. (2021). *Philippine basic education system: strengthening effective learning during the COVID-19 pandemic and beyond*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/CbU9>
- DiPietro, G. et al. (2020). *The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and international datasets*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Fitzpatrick, R. et al. (2020). *An international review of plans and actions for school reopening*. Berkshire: Education Development Trust.
- Great Schools Partnership. (2021). *Learning Loss*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/mGgSs>
- Kaffenberger, M. (2021). Modelling the long-run learning impact of the COVID-19 learning shock: actions to (more than) mitigate loss. *International Journal of Educational Development*, 81(1), 1-21.
- Kuhfeld, M. et al. (2020). Projecting the potential impact of COVID-19 school closures on academic achievement. *Educational Researcher*, 49(8), 549-565.
- Locke, N. V. et al. (2021). *Learning loss in reading and math in U.S. schools due to the COVID-19 pandemic*. USA: Southern Methodist University.
- Noam et al. (2021). Building back better to avert a learning catastrophe: Estimating learning loss from COVID-19 school shutdowns in Africa and facilitating short-term and long-term learning recovery. *International Journal of Educational Development*, 84(1), 1-14.

- Raymond, M. E. (2021). *Learning Losses-What to Do about Them*. Hoover Institution: Stanford University.
- Saliccioli, M. (2021). *Understanding and addressing disruptions to learning during the COVID-19 pandemic*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/FTWn4>
- U.S. Department of Education, Office for Civil Rights. (2021). *Education in a pandemic: the disparate impacts of COVID-19 on America's students*. Washington: U.S. Department of Education.
- Zierer, K. (2021). Effects of pandemic-related school closures on pupils' performance and learning in selected countries: a rapid review. *Education Sciences*, 11(6), 1-12.

RETRACTED